

ciipelle muligheder. Og selv med et fyldigt erindringsstof, breve, avisomtale m.m.m. fra senere tider, er det svært at afgøre, hvad der i hvert enkelt tilfælde rørte sig i baghovedet på folk, der satte penge i en skibspart. Utroligt mange af Ole Mørkegaards tolkninger af de talrige eksempler i det følgende er da også ledsaget af passende forbehold.

Men de faktiske handlinger er det ganske anderledes nemt at få hold på, og man kan roligt fastslå, at analysen har givet mulighed for at fastlægge forskellige typiske adfærdsmønstre, både når det gælder sammensætningen af skaren af investorer og de søfarendes karriereforløb. Og det er nok her, man umiddelbart vil få mest glæde af Ole Mørkegaards grundige arbejde med Aabenraaegnens søfart. For ret beset forekommer anvendelsen af de højrupske livsformer på dette historiske forløb, når det kommer til stykket, mest af alt blot at ligne en typologisering af adfærd, en typologisering, som let kunne være klaret uden det store teoretiske skoleridt i kapitel 2. Og er det i øvrigt egentlig ikke videnskabeligt nok, selv om det mere ligner banal sund fornuft?

Anders Monrad Møller

PAUL W. SCHROEDER: *The Transformation of European Politics 1763-1848*. Clarendon Press, Oxford. 1994. 916 s. £ 45.

Bogen er det nyeste bind i serien *The Oxford History of Modern Europe*, der i 1954 lagde ud med A.J.P. Taylors nu klassiske syntese *The Struggle for Mastery in Europe 1848-1918*. Den består af godt 800 tæt trykte og indgående annoterede sider tekst; hertil slutter sig en ajourført bibliografi på 73 sider med mere end 2800 titler; og den afsluttes med et ti sider stort velfungerende navne- og stedindeks. Formen er bemærkelsesværdigt klar; fremstillingen veksler med forskningskommentarer; og sproget er koncist – sine steder ætsende vittigt.

Forfatteren er professor i historie ved University of Illinois, og hans eget forskningsmæssige tyngdepunkt er Wienerkongressens Europa. Han har helt overvejende baseret sin syntese på den meget omfattende litteratur samt på det righoldige trykte kildemateriale. Sine steder er dette materialegrundlag dog suppleret med arkivmateriale, blandt andet britiske privatarkiver efter Canning, Castlereagh og Grey. Langt det væsentligste arkivmateriale stammer imidlertid fra Haus-, Hof- und Staatsarchiv i Wien og omfatter den østrigske udenrigsminister og kansler Metternichs hidtil stort set ubenyttede *Vorträge* med en løbende politisk orientering for kejseren og statsrådet samt hans instrukser til nogle centralt placerede østrigske diplomater. Netop fokuseringen på Østrig og det centrale Europa er med til at redressere den ofte uheldige balance i angelsaksiske udenrigspolitiske synteser – hvor forfatterne udviser en meget distant holdning til tysksproget litteratur. Disse værker har haft en tendens til at gøre London til begivenhedernes centrum og britisk udenrigspolitik til den afgørende forklaringsfaktor i europæisk politik. Hvor fransk politik ses som dikteret af stolthed og fordomme; hvor Preussen og Østrig står for henholdsvis formørket reaktion og machiavellisk snedighed; og hvor Rusland skildres som barbaren og asiaten i Europa. Netop ved at bruge Østrig med dets helt konkrete berøringsflader med

Rusland, Polen, Bayern og Preussen og dets tilstedeværelse på Balkan og i Italien som prisme, bliver det muligt at følge og forstå tidens storpolitiske spil i dets mange skiftende nuancer. Og samtidig giver forfatteren gennem sin understregning af Englands periferiposition politisk og logistisk et nyt og mere plausibelt billede af britisk politik i Europa.

Bogen er baseret på en klar og konsekvent fastholdt helhedsopfattelse. Nemlig, at 1600- og 1700-tallets magtbalancepolitik i virkeligheden ikke førte til balance og fred, men tværtimod til ubalance og krig. At de fem stormagter i Wien derfor gik sammen om at skabe en varig fred baseret på erkendte og anerkendte interesser og sikkerhedshensyn. Og at denne fred, der skulle sikre Den hellige Alliances fyrster mod sociale og nationale revolutioner, faktisk var en realitet helt frem til 1848. Derfor er bogens aktører de fem stormagter. De mindre stater inddrages kun i fremstillingen i det omfang, de kan tjene til at belyse stormagtspolitikken. Basale økonomiske, sociale og kulturelle faktorer inddrages kun undtagelsesvist – mest markant i diskussionen af den økonomiske magtkamp mellem det fransk dominerede kontinent og England under Napoleonskrigene. Og i overensstemmelse med forfatterens helhedsopfattelse tildeles de oversøiske områder en meget begrænset plads, som følge af deres endnu marginale betydning for den klassiske europæiske stormagtspolitik.

I et værk af dette omfang og denne spændvidde melder der sig naturligvis spørgsmålet, hvorvidt forfatteren kan fastholde præcisionen på det konkrete niveau og i de mange detaljer. I en anmeldelse i et dansk historisk tidsskrift vil det være oplagt at foretage en sådan efterprøvning i forbindelse med de to situationer, hvor Danmark en kort stund kommer i stormagtspolitikens brændpunkt: i 1801 og i 1807. I sin behandling af begivenhederne i 1801 (s. 219-23) udnytter og diskuterer forfatteren den engelsksprogede danske forskning kompetent og perspektivrigt – og bekræfter dermed, at det for danske historikere kan være møjen og omkostningerne værd at publicere på et af hovedsprogene. I behandlingen af begivenhederne i 1807 (s. 327-31) foreligger der ikke dansk forskning på hovedsprogene. Og forfatteren har oversat en engelsksproget svensk bog fra 1976: Sven G. Trulsson: *British and Swedish Policies and Strategies in the Baltic after the Peace of Tilsit in 1807. A Study of Decision-Making*. På den foreliggende britiske litteratur er forfatteren dog i stand til at give en særdeles klar og overbevisende analyse af Englands mål med overfaldet på Danmark. Informationerne om Norden i 1807 er dog unødvendigt fejlbehæftede. Og de 11 linier på side 572 om nyordningen af Norden i 1814 er i deres utilstrækkelighed en påmindelse om, at de skandinaviske lande ikke opfattes som en integreret del af den europæiske politik.

Da dansk forskning kun undtagelsesvis publiceres på hovedsprogene – og da engelske resumeer af danske bøger og artikler erfaringsmæssigt ikke har nogen gennemslagskraft – kan værkets pålidelighed på det konkrete plan og i detaljerne dog ikke med rimelighed vurderes på dette grundlag. Der er ikke tvivl om, at det også her er generelt pålideligt. Udover at være en syntese fungerer det også som opslagsværk – bedst dog for den bruger, der på forhånd er opmærksom på de valg og navnlig de fravalg, som forfatterens overordnede betragtningsmåde har medført. Med hensyn til værkets vægtning kan der være grund til at pege på et ikke helt uvæsentligt problem. I og med at det er værkets tese, at det nye internationale system, der blev skabt ved afslutningen af Napoleonskrigene, var det gamle balancesystem overlegent, kan det undre, at årene fra 1763 til Den

franske Revolution behandles så kortfattet og summarisk, som tilfældet er. Netop de forskningsmæssigt velbelyste fredsslutninger i 1763 og 1783-84 kunne have demonstreret den gamle balancepolitikens svagheder. Ved at behandle årene fra 1763 til 1789 som et forterræn snarere end som en fase i sin egen ret, bliver dommen over balancepolitikken for svagt begrundet og kommer til at have karakteren af en påstand.

Nu findes der imidlertid ikke kun én måde at skrive storpolitiske synteser. Der findes flere. Og hver for sig nødvendiggør de valg og fravalg, som vil kunne diskuteres og kritiseres. Med *The Transformation of European Politics 1763-1848* har Paul W. Schroeder skrevet et standardværk, der må stå på ethvert historisk instituts bibliotek – og trods prisen også i mange historikers arbejds-værelse. Bogen er en respektindgydende præstation. Som samtidig rejser spørgsmålet, hvorvidt det med den efterhånden næsten uoverskuelige forskning overhovedet vil være muligt i fremtiden af fremlægge en så omfattende, velunderbygget og nybrydende syntese.

Ole Feldbæk

19.-20. ÅRH.

KAJ SEKKELUND: Søfart, handel og bondeøkonomi. Thisted 1814-50. Knakken, Lokalhistorisk Arkiv. Thisted 1993.

Den foreliggende afhandling, et omarbejdet konferensspeciale i dansk kultur- og lokalhistorie, hører til de særdeles solide, men også meget stofmættede af sin art. Der er gennemgået et stort og relevant kildemateriale, og fremstillingen bærer unægtelig præg af, at forfatteren har villet have det hele med. Det medfører automatisk en betydelig risiko for, at alle andre end den mest trofaste elsker af Thisted og omegn vil reagere ved at falde fra, overmættet af detaljer efter relativt få sider.

Men en sådan reaktion vil være dybt uretfærdigt. For egentlig burde alle danske byer have deres økonomiske historie – for denne såvel som for andre perioders vedkommende – skrevet på lignende kvalificeret vis. For det er gjort godt. Ser man på første del, er søfarten behandlet særdeles afbalanceret. På den ene side var Limfjordsbyen Thisted ude for den helt unikke hændelse, at Aggerkanalen fra og med 1835 blev et reelt alternativ til den vante søværts forbindelse fra Aalborg. Det optog sindene og det var en mulighed, som blev udnyttet, men Kaj Sekkelund får samtidig på forbilledlig måde sat udviklingen ind i den store sammenhæng med skyldig hensyntagen til den traditionelle Norgesfart fra ladestederne på Vestkysten, farten på Altona og omlægningen til eksport til Storbritannien. Kornhandelsperiodens gennembrud på lokalplanet fremtræder særdeles anskueligt.

Også Thistedkøbmændene, som nu for en dels vedkommende tillige blev redere, er sat fint på plads i en større helhed, såvel rent fysisk i bybilledet som i Thistedes hele erhvervsstruktur. Et par boopgørelser giver mulighed for at belyse kundekredsen både for den lidt større handlende og tillige for en af de »detailister«, som hørte til periodens nye fænomener. Endvidere er der fremdraget